

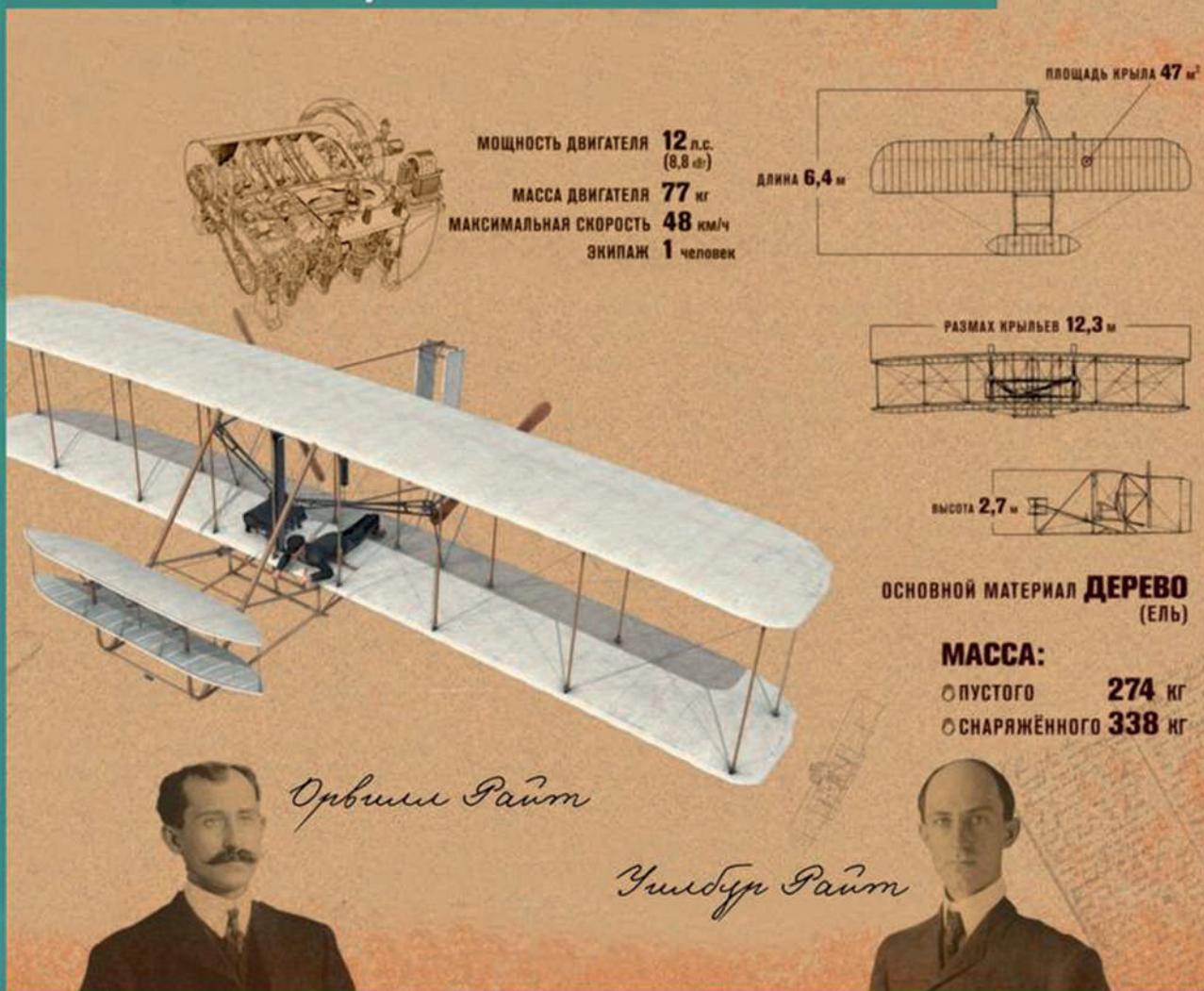

YANG O'ZBEKISTON: 2023

CONFERENCE.UZ

DAVRIYLIGI:
2018-2023

DUNYODA BIRINCHI KASHF
ETILGAN SAMOLYOT

TOSHKENT SHAHAR, AMIR
TEMUR KO'CHASI, PR.1, 2-UY.

+998 97 420 88 81
+998 94 404 00 00

WWW.TAQIQT.uz
WWW.CONFERENCES.UZ

APREL
№5 1

**ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН:
ИННОВАЦИЯ, ФАН
ВА ТАЪЛИМ
23-ҚИСМ**

**НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН:
ИННОВАЦИИ, НАУКА
И ОБРАЗОВАНИЕ
ЧАСТЬ-23**

**NEW UZBEKISTAN:
INNOVATION, SCIENCE
AND EDUCATION
PART-23**

ТОШКЕНТ-2023

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” [Тошкент; 2023]

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” мавзусидаги республика 51-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 апрель 2023 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2023. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар «Ҳаракатлар стратегиясидан – Тараққиёт стратегияси сари» тамойилига асосан ишлаб чиқилган еттига устувор йўналишдан иборат 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси мувофиқ:– илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишиланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фаргона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят ҳалқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажида Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Хорижий тиллар факультети ўкув ишлари бўйича декан ўринбосари

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибай Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чарiev Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чарiev Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманганд мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманганд мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содикович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содикович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаҳхоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Проф. Хамидов Мухаммадхон Хамидович «ТИИМСХ»

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдор.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Сахифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов: tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

АГРОПРОЦЕССИНГ РИВОЖЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

1. Zaribova N.U

YASMIQ NAVLARIDA MA'DANLI O'G'IT MIQDORINING O'ZGARIB BORISHI BARG RIVOJLANISH DINAMIKASIGA TA'SIRI.....	7
--	---

АГРОПРОЦЕССИНГ РИВОЖЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

YASMIQ NAVLARIDA MA'DANLI O'G'IT MIQDORINING O'ZGARIB BORISHI BARG RIVOJLANISH DINAMIKASIGA TA'SIRI

Zaribova N.U
Urganch Davlat Universiteti

Annotasiya. Ushbu maqolada Xorazm viloyati sharoitida yasmiqning Sarbon va darmon navlarining rivojlanishi hamda barg rivojlanish dinamikasiga ma'danli o'g'itlar va ekish me'yorlarining ta'siri o'rganilgan.

Kalit so'zlar. Barg, yasmiq, vegetativ, nav, faza, o'g'it, vegetasiya davri, hosildorlik .

Yasmiqni yetishtirishda ekish me'yori to'g'ri tanlansa, navning morfologik belgilariga mos keladi, agarda tup soni qalin bo'lsa, yasmiq navlarida barg soni kamayib boradi.[1] To'g'ri tanlangan ekish va o'g'it me'yorlari fotosintetik faoliyat faol bolishiga, buning natijasida o'simlikda generativ organlarning rivojlanishi me'yorda kechishiga va provard natijada hosildorlik oshishiga olib keladi. O'tkaziladigan agrotexnologik tadbirlar ham o'z navbatida barg soni va barg sathiga ta'sir ko'rsatdi. Yasmiqda barg soni, barg yuzasi - bu hosildorlikni shakllanish omillaridan biri hisoblanadi. [2]

Bizning kuzatuvalrimiz bo'yicha yasmiq navlarida barg hosil bo'lishi navlarning xususiyati va qo'llanilgan o'g'it me'yoriga bog'liqligi aniqlandi. Shoxlanish davrida Sarbon navida 35-67,3 tagacha barg rivojlangan, gullash davrida 69,3-99,3 ta, dukkaklash davrida 90-122 ta dona bo'lganligi ma'lum bo'ldi. Fosforli o'g'it me'yорini oshib borishi evaziga barg soni juda katta miqdorda oshmadni, barg soni 3,7-4,5 taga oshganlig kuzatildi. Nazorat variantlarida tup soni 1 mln dona bo'lganda shoxlash fazasida barg 35 dona bo'lsa gullash fazasiga kelganda borg soni 69,3 dona va dukkaklash fazasida 90 dona va bo'ldi va pishish fazasiga kelgan barglar soni uch martaga kamayib ketganligi kuztildi. Eng maqbul deb xisoblangan variantimizda $P_{80}K_{50}$ bergen variantimizda barg soni 1 mln tup ekish me'yorida 53,6 dona barg gullash fazasida 86,1 dona dukkaklash fazasida 108,8 dona barg hosil bo'lgan. Dukkaklash fazasida 18,1 dona ortiq bo'lganligi kuzatildi.

Bir gektarga 1,5 mln dona urug' tashlangan barglari shoxlash fazasida 67,3 dona gullash fazasida 99,3 dona va dukkak hosil qilish fazasida 122,0 dona barg hosil qilgani ma'lum bo'ldi va bu eng yuqori ko'rsatkich xisoblandi. Fosforli o'g'itlar me'yori yana oshirilganda yoki gektariga 100 kg bo'lganda barg sonida juda katta o'zgarish kuzatilmadi.

Chunki o'simlikninig o'sish davri qisqa bo'lgani sababli berilgan barcha fosforli o'g'itlarni o'simlik o'zlashtira olmasligi ma'lum bo'ldi.

Berigan o'g'it me'yorlari ichida barg soni eng yuqori bo'lgan ko'rsatkich 80 kg fosfor va 50 kg kaliy qo'llanilgan variantda kuzatildi. Tajribada qo'llanilgan eng ko'p o'g'it me'yori $P_{100}K_{50}$ barglar soni yasmiq navlarida nisbatan kamaydi. Bu me'yorda pastki barglar ertaroq sarg'ayib ketishi yoki juda tez pishish holati kuzatildi. Yasmiqning har ikkala navi uchun ham muqobil o'g'it me'yori $P_{80}K_{50}$ bo'lishi aniqlandi.

Yasmiqning Darmon navida esa shoxlash davrida 30,0-61,2 tagacha, gullash davrida 61,0-93,2 ta, dukkak shakllanish davrida 81,8-114,1 ta bo'lganligi kuzatildi. Bu navda ham o'g'it evaziga barg soni bir qancha ortdi. Darmon navida ma'danli o'g'itlar qo'llanilgan variantlarda olingan natijalar Sarboni bo'yicha olingan ma'lumotlarni takrorladi, eng maqbul xisoblangan variantimizda barg soni eng yuqori bo'lgan ko'rsatkich 80 kg fosfor va 50 kg kaliy qo'llanilganda kuzatildi.

Gektariga 1mln dona urug' tashlangan nazorat variantlarda shoxlash fazasida ushbu navda 30 dona barg xosil bo'lgan, gullash fazasiga kelib barg soni 61,0 donaga yetgan, dukkaklash fazasida barg soni 81,8 dona bo'ldi. pishishi fazasiga kelgan yasmiqni pastki barglari to'kilib ketaboshladi va ular soni keskin kamayganligi kuzatildi. Gektraiga 80 kg fosfor berilgan 1,5 mln dona urug'

tashlangan varaintlarimizda barg soni xuddi Sarbon naviga o‘xshab yuqori bo‘ldi.

1-Jadval. Ma’danli o‘g‘itlar miqdorining yasmiq navlarida barg shakllanishiga ta’siri, dona hisobida,(2019-2021)

O‘g‘it me’yori t’gga	Ekish me’yori, mln dona	Rivojlanish davrlari (Sarbon)				Rivojlanish davrlari(Darmon)			
		Shoxlan ish	gullah	Dukkaklash	Pishish	Shoxlan ish	Gullah	Dukkaklash	Pishish
Nazorat	1,0	35	69,3	90	39,5	30	61,0	81,8	35,2
Nazorat	1,5	48,2	82,8	102,7	52,8	42,1	73,2	93,7	47,2
Nazorat	2,0	41,5	76,1	96,4	46,2	35,9	67,2	87,3	41,1
P ₄₀	1,0	40,3	74,5	95,8	45,2	36,1	66,9	87,6	41,8
P ₄₀	1,5	54,2	88,2	109,1	57,6	48,0	79,9	97,0	54,0
P ₄₀	2,0	47,6	81,4	101,8	50,4	41,8	73,3	90,3	47,2
P ₄₀ K ₅₀	1,0	43,2	77,2	98,2	48,5	39,1	69,5	91,1	44,2
P ₄₀ K ₅₀	1,5	56,1	89,4	113,1	65,3	51,3	81,3	102,5	56,7
P ₄₀ K ₅₀	2,0	48,3	82,2	105,4	56,2	44,5	75,6	96,4	49,2
P ₆₀ K ₅₀	1,0	46,7	80,1	102,2	51,5	42,2	73,9	95,2	47,9
P ₆₀ K ₅₀	1,5	60,5	93,8	115,2	65,0	54,6	86,2	107,5	60,3
P ₆₀ K ₅₀	2,0	53,1	86,7	108,1	58,0	47,8	79,8	100,5	53,8
P ₈₀ K ₅₀	1,0	53,6	86,1	108,8	58,4	48,9	80,9	101,4	55
P ₈₀ K ₅₀	1,5	67,3	99,3	122,0	71,5	61,2	93,2	114,1	67,2
P ₈₀ K ₅₀	2,0	60,5	92,5	116,1	65,1	54,6	87,2	107,9	61,1
P ₁₀₀ K ₅₀	1,0	47,5	81,2	103,5	53,	43,3	75,5	96,2	50,2
P ₁₀₀ K ₅₀	1,5	60,8	93,6	117,1	66,3	55,9	87,8	108,1	62,1
P ₁₀₀ K ₅₀	2,0	53,4	86,4	110,5	60,1	49,1	82,0	102,5	57

Yoki shoxlash davridav bu barg soni 61,2 dona bo‘lsa, gullah fazasiga kelib barg soni 93,2 donani va dukkaklash fazasida 114,1 donani tashkil etdi. Har ikkala navda ham barg soni ma’danli o‘g‘itlar me’yorining o‘zgarib borishida o‘ziga xos qonuniyatatlarni saqlab qoldi. Tajribalarda ma’danli o‘g‘itlar eng yuqori me’yorda qo‘llanilganda P₁₀₀K₅₀ barglar soni yasmiq navlarida nisbatan kamaydi. Bu me’yorda pastki barglar ertaroq sarg‘ayib to‘kilganligi yoki tez pishib yetilganligi kuzatildi. Har ikkala nav uchun ham muqobil o‘g‘it me’yori P₈₀K₅₀ bo‘lishi aniqlandi.

Shunday qilib, yasmiqning navlaridan Xorazm viloyati sharoitida yuqori va sifatli hosil olish uchun vegetatsiya davrida suv bilan ta’minlash zarur, sababi darrov tuproqlar qurib ketishi natijasida yasmiq suvni nisbatan ko‘proq talab qiladi. Bahori tezdaniga yozga aylanib ketadigan Xorazm viloyatida yasmiq ekilganda suv taqchilligiga olib kelmaslik o‘simlikning normal rivojlanishi va undan sifatli hosil olishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- Barulina, E. I. yasmiq // SSSR madaniy florasi M.; L., 1935.T. 4. 127-167 betlar.
- Yermatova D. E. Donli ekinlar. Toshkent shahri. Fan va texnologiyasi. 2021.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ИННОВАЦИЯ, ФАН ВА ТАЪЛИМ 23-ҚИСМ

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳих: Файзиев Фарруҳ Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиши муддати: 30.04.2023

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000